

НОВИТЕ ГРАНИЦИ НА РАСТЕЖА

куратор: Мила Старейшинска-Ангелова

автор: Милко Павлов

Проект за Българския павилион
на 61-во Биенале на изкуството
Венеция 2026

4.) Концепция

4.а) Описание на проекта „Новите граници на растежа“ и неговата релевантност

„Новите граници на растежа“ е мултидисциплинарен проект за изложба, който изследва взаимовръзката между физическите, духовните и екзистенциалните измерения на човешкото съществуване. „Новите граници на растежа“ се проявяват в епоха на ускорен технологичен напредък, екологична нестабилност и задълбочаващи се социално-икономически неравенства, в която съвременното изкуство има важна роля в оформянето на обществените нагласи.

„Новите граници на растежа“ е неуловима, изплъзваща се реалност, отразяваща несъвършенството на човешките инструменти – прогнозите за глобалното развитие, започнали с публикуването на изследването „Границите на растежа“ през 1972 г., световната статистика регистрирана от worldometers.com и микроаналитичните изследвания на Торинската плащаница.

Представянето на обект, визуално послание и статистически данни позволява на проекта да изгради концептуална среда, насърчаваща по-дълбоко разбиране за отношенията и взаимовръзката на човечеството с ограничените ресурси на планетата, като същевременно поставя въпроси свързани с етичните, екологичните и духовните последици от живота в един взаимосвързан свят.

В основата на идеиния замисъл на проекта са посланията на доклад на екип от учени, публикувана за първи път през 1972 г., под заглавието „Границите на растежа“ – изготвен по поръчка на Римския клуб. Докладът обръща внимание, че ако човечеството продължи да нараства експоненциално по отношение на населението и потреблението, докато разчита на ограничени ресурси, светът в крайна сметка ще достигне екологичните и икономическите си граници. Това не е първата теория за ограниченията на физическия свят, който обитаваме, но е първата в съвременната ни история, публикувана и разпространена в цял свят и с тази цел е избрана да представи теоретичната рамка на проекта. Тя предвижда възможни сценарии, възможни пътища, по които светът може да поеме. В известен смисъл това са избори, които ние като хора/цивилизация – като индивиди и като общество – правим във всеки един момент, избори, които определят реалността, в която ще продължим да съществуваме, реалността, която живеем в настоящия момент. Оригиналното първо издание от 1972 г. на английски език и първото издание на български от 2022 г. са част от изложбата

В центъра на изложбата са три голямоформатни творби на Милко Павлов, изпълнени чрез техниката фротаж с графит и восък върху платно с размер 260 × 200 см (всяка). Те са своеобразна интерпретация на лицето на Исус Христос от Торинската плащаница — реликва, сакрален обект, „неръкотворен образ“ с дълбоко духовно и емоционално значение. За науката тя представлява загадъчен артефакт, чиято възраст и произход продължават да са обект на изследвания и обсъждания. В творчеството си Милко Павлов е

възприел асиметричен подход, съзнателно разрушава линейното време, като датира работите си в бъдещето.

Чрез поставянето на бъдещи дати той превръща всяко произведение в послание и оспорва традиционните представи за хронология. По този начин се размиват границите между минало, настояще и бъдеще, като показва, че изкуството може да съществува едновременно в различни времеви състояния. Техниката, чрез която са създадени творбите, а именно фротаж върху платно, посредством телена ограда, която се поставя под платното и чрез натриване и силен физически натиск, се очертава образ, чието създаване не може да бъде изцяло контролирано, и в този смисъл творбите са създадени до голяма степен оставайки се на интуиция. Тази техника е въведена в практиката на изкуството на XX век от Макс Ернст, във връзка с неговите теории и изследвания на подсъзнателното през 1925 г.

Третият основен елемент са актуалните данни, обновяващи се в реално време, генерирани от сайта Worldometers.com, които ще бъдат прожектирани в залата. Той събира, обработва и публикува широк кръг параметри в световен мащаб и ги представя в осем основни категории: население на света, правителство и икономика, общество и медии, околна среда, храна, вода, енергия, здраве. Данните постъпват от надеждни международни източници, научни институции и официални доклади. Те се използват често от ученици, журналисти, изследователи и широка публика, като служи за източник за разбирането на световните тенденции, чрез непрекъснато обновявана статистика. Сайтът се поддържа от независима група хора без политически, правителствени или корпоративни обвързаности.

„Новите граници на растежа“ свързват вечните теми на човешките взаимоотношения чрез изкуство — комбинация от технологии, които измерват показатели в реално време, научен доклад, който прогнозира и повдига теми за бъдещето на нашата планета още през 1972 г.; и изкуството на Милко Павлов, идващо от бъдещето и реализирано и обитаващо „същевременна несъщевременност“.

Проектът има за цел да служи за критически анализ на това, което наричаме реалност, за линейното време, в което живеем и за това как мислим за него, за необяснимата нишка на съществуването ни и това, как то влияе върху човешките взаимоотношения.

4.б) Списък на произведенията и реализация на проекта

- 1.) Картина на 2109
графит и восък върху платно, 260 x 200 см. От 2035 г.
- 2.) Картина на 2110
графит и восък върху платно, 260 x 200 см. От 2043 г.
- 3.) Картина на 2113
графит и восък върху платно, 260 x 200 см. От 2038 г.

за изображения виж портфолиото на Милко Павлов

Реализация

Отделните стъпки за реализиране на изложбата и съпътстващите дейности са описани подробно в план-графика в раздел 6 „План-график за всички етапи на проекта“. Трите фротажа към момента се намират в ателието на художника в Берлин и могат да бъдат транспортирани до Венеция чрез специализиран превозвач на произведения на изкуството (налична е оферта).

Дигиталният елемент на изложбата - данните на Worldometer - е свободно достъпен на два уебсайта (worldometers.com и worldometers.info).

Книгите са налични на английски и български език. Необходимо е единствено изработването на витрина за книгите и покриването на прозорците със специално светлозащитно фолио.

Осигурено е достатъчно време за подготвително планиране и координационни срещи.

Художникът ще присъства по време на монтажа и демонтажа на изложбата.

4.в) Художествен потенциал за повишаване видимостта на българската художествена сцена

Проектът „Новите граници на растежа“ отговаря на целите на националното участие, като показва способността на съвременното българско изкуство да се ангажира със значими глобални интелектуални, социални и етични теми. Проектът представя художествена позиция, основана на задълбочено изследване, което стъпва пряко върху международно признатия доклад „Границите на растежа“ 1972 г., изготвен от екип от учени по поръчка на Римския клуб. Докладът обръща внимание, че ако човечеството продължи да нараства експоненциално по отношение на населението и потреблението, докато разчита на ограничени ресурси, светът в крайна сметка ще достигне екологичните и икономическите си граници. Фротажите на Милко Павлов са критичен художествен отговор на общочовешки проблеми, като екологична нестабилност, свръхконсумация и границите на технологичния прогрес, обединени от фактора време. Използването на Торинската плащаница като концептуален и визуален референт въвежда етично и екзистенциално измерение, което надхвърля културните граници и прави проекта разбираем и релевантен за разнообразна международна публика. В същото време асиметричният подход на художника – датирането на произведенията в бъдещето – демонстрира концептуална иновативност и позиционира българската художествена практика в рамките на съвременните теоретични дебати за физическите граници на света, в който живеем.

Логиката на изложбения разказ влиза в диалог, продължава и развива човешките усилия да се надникне във времето и допринася за осъзнаване на онази флуидна реалност, свързваща всичко и всички. Колкото и линеарно ясен, феноменът време продължава да бъде непроницаем и обичайното измерване става относително. На практика се оказва, че живеем в постоянна несъщевременна същевременност, формулирана от Ернст Блох през 1935 г. и развита от Валтер Бенджамин, а „Границите на растежа“ от 1972 г. се ограничава в материалните ресурси.

Новото, а и художественият потенциал на проекта „Новите граници на растежа“, се състои в привличането на бъдещето, като основен фактор на хипотезите за развитие на условията за живот на планетата. Намесата на фротажи, изтеглени от XXII век в нашето съвремие, е условието, свързващо статистиката, научните прогнози и реалността на битието.

Художественият потенциал на проекта се състои в способността му да трансформира сложни научни, исторически и екзистенциални въпроси в средство за предаване на послания. Чрез съчетаването на научни изследвания, съвременна художествена практика, глобални данни в реално време, проектът изгражда многопластов художествен език, в който изкуството функционира като инструмент за критическа рефлексия.

Изложбата се базира на три фактора:

„Границите на растежа“ (1972): Основополагащ доклад на Римския клуб за устойчивост, ограничения на ресурсите и растеж на населението, който е важна тема, оформила до голяма степен развитието на съвременния начин на мислене, свързан с отпечатъка, който човечеството оставя след себе си. Експонирането на оригиналното издание на английски от 1972 г. заедно с първото българско издание 2022 г. подчертава актуалността на тези въпроси във времето, в което живеем.

Три фротажа на Милко Павлов, графит, восък върху платно, 260 x 200 см (всеки), интерпретиращи образа на Исус Христос от Торинската плащаница: Съвременна художествена интерпретация на важна реликва, която повдига и обвързва исторически, духовни и етични въпроси с актуални проблеми. За науката тя представлява загадъчен артефакт, чиято възраст и произход продължават да са обект на изследвания и обсъждания. По своеобразен начин адресира темата за времето.

Статистически данни (Worldometers.com): Непрекъснато обновяващи се статистически данни в реално време, отчитащи параметри, като население, ресурси и здраве, предоставят непосредствено разбираем пласт и създават директна връзка между изложбата и настоящия момент. Данните постъпват от надеждни международни източници, научни институции и официални доклади. Те се използват често от ученици, журналисти, изследователи и широка публика, като служи за източник за разбиране на световните тенденции чрез непрекъснато обновяваща се статистика. Сайтът се поддържа от независима група хора без политически, правителствени или корпоративни обвързаности.

4.г) Връзка на проекта с изложбеното пространство

„Новите граници на растежа“ е замислена в пряк диалог с изложбеното пространство. Не се планира преобоядисване, добавяне на стени, завеси или допълнителни елементи, които биха нарушили единството на пространството. Прозорците и вратите остават видими. Единствената интервенция е полупрозрачно фолио, което позволява естествената светлина да навлиза. Неговото поставяне е лесно обратимо и неинвазивно.

Естествената светлината, която влиза в пространството, е ключова за възприемането на проекта. Вместо да бъде режисирана или драматизирана, ѝ е позволено да функционира по естествения си начин – да се променя през деня, като това ще позволи да разкрива и подчертава различни детайли. По този начин изложбата използва пространството такова, каквото е, позволявайки на проекта да се разгърне в съществуващите условия, вместо да им налага нова сценография.

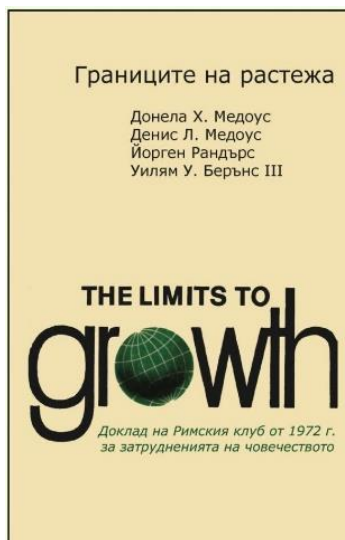
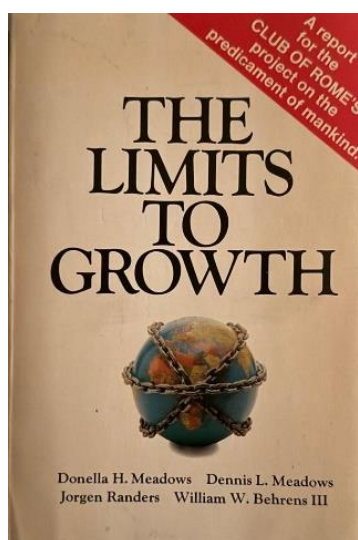
5.) Примерен изложбен план

Входът към изложбеното пространство се осъществява от фундамента, гледащ към канала Джудека във Венеция. За да се влезе в зала „Тициан“, зрителят преминава под колонадата на атриума на духовната обител, част от която е Центро Културале Дон Орионе Артиджанели. След няколко метра посетителят навлиза в пространство, което го откъсва от ежедневието на града. Този преход може да се възприеме като граница, която се преминава физически до входа на изложбеното пространство на павилиона. Той има специфичната роля да преведе зрителя през пространство, което му позволява да премине в друго състояние. Предложеният проект за изложба надгражда атмосферата на павилиона, помещаващ се на територията на действаща духовна обител.

Вратата към входа на зала „Тициан“ е още една граница, която трябва да бъде прекрочена, за да се влезе в основното пространство на изложбата. При влизане в зала посетителят попада в пространство с приглушено осветление, като слънчевата светлина е ограничена като естествения източник през прозорците/врати. Посредством фолио, което е поставено на стъклата, светлината не е пряка, като в същото време влияе върху цялостното възприемане на проекта. В духа на темата на биеналето „Ниска тоналност“, пространството на българския павилион е трансформирано в място за осъзнаване, като е запазена оригиналната архитектура на залата.

В средата на затъмнената зала, във витрина и допълнителна светлина са изложени две копия на книгата „Границите на растежа“ едното е оригиналното издание на английски език от 1972 г., а другото първото издание на български език от 2022 г.

Вторият основен компонент на изложбата са три голямоформатни фротажа с размери 260 x 200 см (всеки) на Милко Павлов, които висят от тавана на залата, като техният размер във височина изпълва почти изцяло свободното пространство. Поставени шахматно една от друга, те образуват своеобразен лабиринт и усещане за левитация, като са закачени за гредите на тавана посредством корда, която остава почти невидима за зрителя.

Фротажите могат свободно да се обходят, като техният гръб също носи важна информация, именно там авторът е поставил своите инициали и датировка в бъдеще. Силното въздействие на формата на творбите, които надхвърля човешки ръст и са своеобразна интерпретация на лицето на Исус Христос от Торинската плащаница, подтикват към самосъзерцание, смирение и размисъл.

Трети елемент прожектирането на worldometers.com

След като зрителят влезе в залата и обходи витрината с книгите и платната в пространството, на стената до входа се прожектират в реално време данните от Worldometers.com, цифрите информират посетителите за динамичното състояние на нашия свят: всяка секунда прекалибрира границите, в които живеем. По този начин сайтът се явява обратна връзка в реално време.